

І. В. Бакум,
старший викладач кафедри економіки та управління,
Черкаський державний технологічний університет

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Проводиться аналіз динаміки та структури інвестицій в основний капітал в економіці України. Досліджується вплив інвестицій в основний капітал на економічний розвиток вітчизняної економіки. Аналізується взаємозв'язок між обсягами інвестицій в основний капітал та структурними диспропорціями в економіці України.

The analysis of dynamics and structure of investments is conducted in the fixed assets in the economy of Ukraine. Influence of investments is probed in the fixed assets on economic development of domestic economy. Intercommunication is analysed between the volumes of investments in basic capital and structural disproportions in the economy of Ukraine.

Ключові слова: інвестиції в основний капітал, структура інвестицій в основний капітал, ВВП, реальний сектор економіки, структурні диспропорції, економічне зростання.

Keywords: investments in the fixed assets, structure of investments in the fixed assets, GDP, real sector of economy, structural disproportions, economy growing.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Динаміка основних макроекономічних показників України вказує на те, що національна економіка характеризується низькою конкурентоспроможністю внаслідок зниження потенціалу для зростання капіталу та інвестицій. На сучасному етапі розвитку підвищення ефективності

функціонування вітчизняної економіки нерозривно пов'язане з ефективністю інвестиційної політики, оскільки інвестиції визначають загальне зростання економіки. Підвищення ефективності інвестиції, приводить до зростання національного прибутку, що забезпечує підвищення абсолютних розмірів накопичен-

Таблиця 1. Динаміка частки інвестицій в основний капітал у ВВП України

Роки	ВВП, млн грн.	Інвестиції в основний капітал, млн грн.	Частка інвестицій в основний капітал у ВВП, %
2000	170070	23629	13,9
2001	204190	32573	16,0
2002	225810	37178	16,5
2003	267344	51011	19,1
2004	345113	75714	21,9
2005	441452	93096	21,1
2006	544153	125524	23,1
2007	720731	188486	26,2
2008	949864	233081	24,5

Джерело: Статистичний щорічник (табл. 2.1, 9.2)

ня, які можуть бути знову вкладені у виробництво.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ

Вагомий внесок у дослідження проблем інвестиційних процесів зробили такі вітчизняні економісти та науковці: О. Амоша, Ю. Бажал, П. Беленький, І. Бланк, Є. Бойко, В. Геєць, М. Герасимчук, М. Долішній, В. Дубровський, А. Загородній, М. Зверяков, П. Єщенко, Б. Кваснюк, А. Шинкарук, А. Філіпенко, М. Якубовський та інші.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є детальний аналіз динаміки та структури інвестицій в основний капітал в Україні та дослідження їх впливу на економічний розвиток і ефективність функціонування вітчизняної економіки.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Відповідно до статистичних даних, у 2000 р. інвестиції в основний капітал в економіці України склали лише 25,2 % від рівня 1990 р., що менше майже у 4 рази. Це означає, що в середньому в період з 1990 р. по 2000 р. обсяг інвестицій в основний капітал знижувався на 14,8 % щорічно. В період з 2000 р. по 2007 р. в національній економіці намітилась тенденція до зростання темпів інвестицій в основний капітал. В зазначений період щорічно обсяги інвестицій в основний капітал в середньому зростали на 19,5 %, що дало змогу забезпечити досягнення 87,7 % від рівня 1990 р.

В економіці України в період з 2001 р. по 2004 р. зберігалася тенденція випереджаючого зростання інвестицій в основний капітал порівняно з динамікою ВВП. В 2005 р. навпаки — темпи зростання ВВП випереджали темпи зростання інвестицій в основний капітал. З 2006 р. по 2007 р. тенденція випереджаючого зростання інвестицій в основний капітал порівняно з динамікою ВВП відновила-ся.

В 2008 р. відбулося зниження обсягу інвестицій в основний капітал на 2,6 % порівняно з 2007 р. В 2008 р. інвестиції в основний капітал становили 85,4 % від рівня 1990 р.

Поступово зросла і частка інвестицій в основний капітал у ВВП України. Так, в 2000 р. частка інвестицій в основний капітал в національній економіці становила 13,9 %, а в 2008 р. — 24,5 %, що більше на 10,9 в.п. або у 1,76 раза (таблиця 1).

В таблиці 2 подана динаміка структури інвестицій в основний ка-

пітал в Україні за видами економічної діяльності за 2001—2008 рр. Як видно з таблиці 2, в Україні найбільшу частку в загальному обсязі інвестицій в основний капітал займають інвестиції в промисловості. В 2001 р. питомо вага інвестицій в основний капітал в промисловості складає 41,91%, а в 2008 р. їх частка знизилась і склала 32,87 %, що менше на 9,04 в.п. За досліджуваний період зросла частка інвестицій в основний капітал у сільському господарстві з 5,03 % у 2001 р. до 7,27 % у 2008 р., що більше на 2,24 в.п. В 2008 р. частка інвестицій в основний капітал у будівництві в загальному обсязі інвестицій склала 5,35 %, що на 1,95 в.п. більше ніж у 2001 р.

В період з 2001 р. по 2008 р. більше ніж у 2,5 раза зросла частка інвестицій в основний капітал у їх загальному обсязі у сфері торгівлі (з 3,94 % у 2001 р. до 6,65 % у 2008 р.).

Найменшу частку інвестицій в основний капітал в їх загальному обсязі складають інвестиції у галузі освіти та охорони здоров'я. В 2001 році частка інвестицій в основний капітал в освіті та охороні здоров'я склала 1,25 % та 1,46 %, у 2008 р. — 1,00 % та 1,51 % відповідно. Тобто в 2008 р. на розвиток галузі освіти та охорони здоров'я було спрямовано лише 5853 млн грн., що склало 2,51 % інвестицій в основний капітал від їх загального обсягу.

Найбільшу частку в структурі інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування складають інвестиції за рахунок власних коштів підприємств та організацій. Їх частка в 2000 р. становила 68,6 %, в 2008 р. — 56,7 %, що менше на 11,9 в.п. За досліджуваний період значно зросла частка інвестицій в основний капітал за рахунок кредитів банків та інших позик. Це зростання становить 15,6 в.п. або у 10,2 раза.

З уповільненням темпів зростання економіки спостерігається зміна ролі бюджетних засобів у джерелах фінансування інвестицій в основний капітал. Хоча частка інвестицій в основний капітал за рахунок державного та місцевих бюджетів у 2008 р. залишилася на рівні 2000 р., починаючи з 2005 р. намітилась тенденція до її зниження.

За досліджуваний період знизилась частка інвестицій в основний капітал за рахунок іноземних інвестицій. Їх частка в 2000 р. становить 5,9 %, а в 2008 р. — 3,3 %, що менше на 2,6 в.п. або у 1,7 раза.

Аналіз структури інвестицій в основний капітал в Україні за вида-

Таблиця 2. Структура інвестицій в основний капітал в Україні за видами економічної діяльності, %

Вид економічної діяльності	Роки			2008 р. до 2001 р.
	2001	2005	2008	
Усього	100	100	100	-
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство, рибництво	5,03	5,42	7,27	2,25
Промисловість	41,91	37,63	32,87	-9,04
Будівництво	3,40	5,29	5,35	1,94
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	3,94	8,18	10,60	6,65
Освіта	1,25	0,93	1,00	-0,25
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1,46	1,39	1,51	0,06

Джерело: Статистичний щорічник України (табл. 9.9)

Таблиця 3. Структура інвестицій в основний капітал в Україні за видами промислової діяльності, %

Вид промислової діяльності	Роки			2008 р. до 2001 р.
	2001	2005	2008	
Промисловість	100	100	100	100
Добувна промисловість	31,02	23,14	21,88	-9,13
Переробна промисловість	51,89	63,94	63,92	12,03
виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	16,02	18,32	17,14	1,12
легка промисловість	1,18	1,41	0,57	-0,61
обробка деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	0,79	1,74	1,00	0,21
целюлозно-паперове виробництво, видавничча справа	2,58	2,41	3,34	0,76
виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	5,65	5,65	2,73	-2,91
хімічна та нафтохімічна промисловість	5,13	6,78	6,67	1,54
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	2,36	4,39	9,20	6,84
металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	10,42	15,91	13,71	3,29
машинобудування	6,89	6,43	8,08	1,19
інші галузі промисловості	0,89	0,90	1,49	0,60
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	17,09	12,92	14,19	-2,90

Джерело: Статистичний щорічник України (табл. 9.11)

ми промислової діяльності показав, що найбільшу частку в їх загальному обсязі складають інвестиції в переробній промисловості (таблиця 3).

Частка інвестицій в основний капітал в переробній промисловості протягом 2001 р.-2008 р. зростала з 51,89 % у 2001 р. до 63,92 % у 2008 р., що більше на 12,03 в.п. Серед видів переробної промисловості протягом зазначеного періоду найбільше інвестицій в основний капітал було спрямовано в харчову промисловість і металургію (17,14 % та 13,71 % в 2008 р. відповідно). Найменшу частку в загальному обсязі інвестицій в основний капітал протягом 2001-2008 рр. складають інвестиції в легкій промисловості (0,57 % у 2008 р.).

Як видно, структура інвестицій за видами промислової діяльності залишається несприятливою, оскільки відсутній перелив інвестиційних ресурсів у прогресивні інвестиційно-утворюючі галузі промисловості. Так, частка інвестицій в основний капітал в машинобудування (галузі, що виробляє наукоємні товари) в зазначений період зросла всього на

1,19 в.п., тоді як у металургію та оброблення металу — на 3,29 в.п., та хімічну і нафтохімічну промисловість — на 1,54 в.п. Порівняно низькі темпи зростання частки інвестицій в основний капітал у машинобудуванні стають одним із обмежуючих факторів розширення інвестиційної активності в національній економіці.

За період з 2001 р. по 2008 р. частка інвестицій в основний капітал, що припадає на добувну промисловість знизилась з 31,20 % до 21,88 %, що менше на 9,13 в.п. Знизилась також і частка інвестицій в основний капітал, що припадає на виробництво та розподілення електроенергії, газу та води (з 17,09 % у 2001 р. до 14,19 % у 2008 р.).

Отже, галузева структура інвестицій в основний капітал, що склалася в Україні в останні роки посилила структурні деформації в промисловості (рис. 1).

Деформації вітчизняної промисловості — між добувними й обробними секторами, між найбільш ресурсномісткими і такими, що ство-

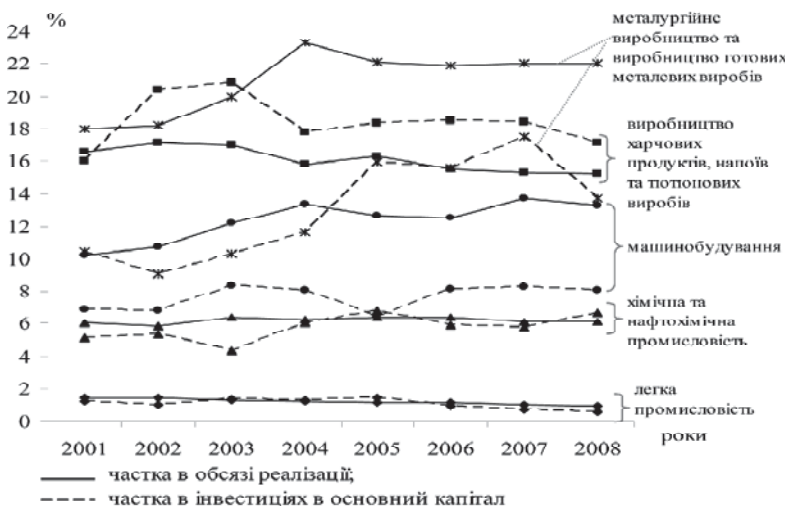
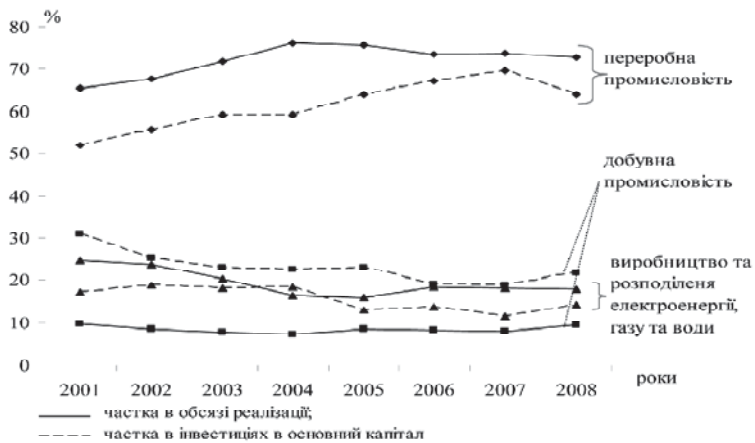

Рис. 1. Динаміка структури промисловості України за обсягом реалізації та інвестиціями в основний капітал

Джерело: Статистичний щорічник України

рюють найбільше доданої вартості, між технологічно застарілими та інноваційними — продовжують суттєво впливати на ефективність національної економіки.

На низьку ефективність інвестиційної політики України вказує динаміка оновлення основних засобів у вітчизняній економіці. Відтак суттєвою проблемою економіки України залишається технічна та технологічна відсталість від економічно розвинених країн. Сучасний рівень коефіцієнта уведення нових основних

засобів в економіці України становить 3,6—6,2 % за рік, що може забезпечити повне оновлення виробничого апарату економіки лише через 25—30 років. Для порівняння в економічно розвинених країнах термін оновлення становить 10—12 років. Таким чином, в Україні не відбувається прискореного покращення технічного і технологічного стану виробництва, що негативно впливає на конкурентоспроможність вітчизняної економіки.

Внаслідок суттєвого браку інве-

стицій на модернізацію вітчизняної економіки, в Україні надалі підвищується рівень зношеності основних засобів, що вкрай негативно впливає на ефективність економічних процесів. Дані таблиці 3 демонструють негативну тенденцію підвищення рівня зношеності основних засобів практично у всіх видах економічної діяльності в Україні.

В період з 2000 р. по 2007 р. рівень зношеності основних засобів в економіці України зріс з 43,7 % до 52,6 % або на 8,9 в.п. Значно зріс рівень зношеності основних засобів у промисловості (на 10,2 в.п. в 2007 р. порівняно з 2000 р.) та в галузі освіти (на 16,9 в.п. в 2007 р. порівняно з 2000 р.). Тобто, більше ніж половина основних засобів в економіці України є застарілими, а відтак менше ніж 50 % є придатними до випуску конкурентоспроможної продукції.

Провідним фактором у подоланні технічної та технологічної відсталості України є активізація інноваційної діяльності. Але, на жаль, ставши на шлях інноваційного розвитку, економіка України характеризується низькими показниками інноваційності. На нашу думку, основну роль у зниженні інноваційної активності вітчизняних підприємств відіграє фінансовий чинник. Кризові явища в економіці України, що пов'язані з економічними перетвореннями 1990-х років спричинили різке падіння виробництва, високі темпи інфляції та катастрофічне зниження платоспроможності.

ВИСНОВКИ

Таким чином, недостатні обсяги інвестицій у реальний сектор економіки України при сьогоденній віковій, технологічній та галузевій структурі основного капіталу негативно впливають на структуру економічного зростання. В Україні відбувається обмеження подальшого економічного розвитку, внаслідок зменшення питомої ваги інвестицій в основний капітал, як головного чинника оновлення та структурних змін реального сектору економіки.

Література:

1. Статистичний щорічник України 2008 рік [Текст] / [За ред. О.Г. Осауленко] — К.: "Консультант", 2009

2. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / за заг. ред. В.М.Гейця [та ін.]. — К.: НВЦ НБУВ, 2009, — 687 с.

Таблиця 4. Рівень зношеності основних засобів в Україні за видами економічної діяльності

Вид економічної діяльності	Роки			2007 р. до 2000 р.
	2000	2005	2007	
Усього народне господарство	43,70	49,00	52,60	8,90
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	47,30	52,20	46,20	-1,10
Промисловість	48,80	57,90	59,00	10,20
Будівництво	49,20	45,10	39,30	-9,90
Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	38,80	31,90	22,00	-16,80
Освіта	40,50	59,70	57,40	16,90
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	37,80	47,40	44,00	6,20

Джерело: Статистичний щорічник України (табл. 6.8)